

והדרת פני זקן?

"10% מהזקנים נופלים קורבן לאלימות מצד בני משפחה או מטפלים. המשטרה מדווחת על 2,000 תלונות בשנה בנושא אלימות כלפי זקנים. יש להניח, שהמספר גדול יותר, שכן, חלק גדול ממקרי האלימות לא מגיע לידיעת המשטרה. הנתונים הקיימים בנושא מצביעים על מצוקות הנגרמות בשל הזנחה, ובחלק לא מבוטל גם בשל התעללות. ניתן להבחין במצבים שלהזנחה פיסית של הזקן, שאינו מקבל טיפול נאות, תזונה מספקת ותנאים היגייניים ראויים. הסיבות לכך הם לעתים מצב כלכלי או מנטאלי קשה, ובעיקר התעלמות של בני- המשפחה המסירים מעליהם את האחריות לשלומם".
(לאה ברק)

- *על פי פירוש רש"י, מה הקשר בין שני גוקי הפסוק: 'והדרת פני זקן' ובין 'ויראת מאלוהיך'?*
- *מה כוונת מצוות כיבוד אדם זקן?*
- *כיבוד אדם מירשמים מהתנאים היו? האם הגברה הישראלית אכן מכבדת את האדם הזקן כנדרש?*
- *האם אדם מכובד מקיים הדומים אללה שליון ככבוד?*
- *האם אפשר ללמוד מקיים שכאלה? אם כן, כיצד?*

"מפני שייבה תקום והדרת פני זקן ויראת באלוהיך אני ה'" (ויקרא פרק י"ט, ל"ב) רש"י:

"איזהו הידור? לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו. יכול יעלם עינו כמי שלא ראהו, לכך נאמר ויראת מאלוהיך, שהרי דבר זה מסור לליבו של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלוהיך".

הסבר לדברי המקור:

"והדרת פני זקן" – התורה מצווה אותנו לכבד כל אדם זקן, להעניק לו את היחס הראוי לחוכמת החיים שהוא מביא עימו, לתושייה ולתובנות שהוא רכש במשך חייו, והפסוק ממשיך: "ויראת מה' אלוהיך אני ה'", התורה באה ללמדנו, שאחד המדדים האמיתיים ביותר לבדוק את יראת השמיים שלנו, היא להבחין כיצד אנו מתייחסים לשכן הקשיש הערירי מקומה שלישית בבנין שלנו, או לסבתא שבאה לבקר אותנו לעתים רחוקות כי קשה לה לנוע, או אפילו למורה שלנו מבי"ס, שכבר זוכה ללמד את הילדים של תלמידיו, ואף על פי שהוא עדיין עובד ובקו הבריאות, בכיתה כבר קצת קשה לו עם המשמעת...

יחסה של התורה לאדם הקשיש:

"משורשי המצווה, לפי שיעיקר היות האדם זכר בעולם הוא מפני הזוכמה, כדי שיעיר בוראו, על כן ראוי לבני אדם לכבד מי שהשיג אותה, ומתוך כך יתעוררו האזורים עליה. ומוזה השורש פירש איסי בן יהודה בגמרא בקידושין [שם], שאפילו זקן אשמאי, כלומר שאינו זכר, הוא בכלל המצווה, שראוי לכבדו, מפני שברוב שניו ראה והכיר קצת במעשי השם ונפלאותיו, ומתוך כך ראוי לכבוד. והיינו דאמר רבי יוחנן שם בקידושין, הלכה כאיסי בן יהודה. וזה שאמרו, בתנאי שלא יהיה בעל עברות, שאם כן מנע עצמו מכבוד" (ספר החינוך מצווה רנ"ז)

- *מצוה ראוי לכבד אדם שקנה חוכמה?*
- *מה מטרת החוכמה בעולם, לפי ספר החינוך?*
- *מצוה הגורמת מייבש אתנו לכבד אדם זקן. אף על פי שאינו חכם (טיפש) = אשמאי באופן המראה?*

ולהבדיל (אך כדאי לדעת) היחס לקשיש בתרבויות השונות:

- בסמוא, הזקן הוא ראש המשפחה: אחראי ללבוש, למזון, ליישוב הסכסוכים, להסדיר את הנישואין ולטיפול בעניינים פוליטיים בכפר.
- בסין המסורתית, זכו הקשישים למעמד חברתי גבוה. הילדים חייבים בצייטנות מוחלטת להוריהם.
- בחברה הבדואית, הזקן נחשב החכם בשבט, וחופ מהכבוד שהוא זוכה לו, הוא ולטיפול בעניינים סכסוכים.